

Kommunikationsförändringar vid förvärvad dövblindhet

10 april 2025

© Linda Eriksson

Kontakt: linda.eriksson@nkcdb.se

Nationellt kunskapscenter
för dövblindfrågor

Ett utvecklingsprojekt ...

... som handlar om att förändra, byta, anpassa och kombinera ett eller flera kommunikationssätt till följd av syn- och/eller hörsselförsämring

Nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor, Nkcdb

- Sedan 2003 en statsbidragsfinansierad verksamhet med medel från Socialdepartementet och Socialstyrelsen som uppdragsgivare.
- Syftet är att vara en stödjande nationell resurs i dövblindfrågor.
- Från 1 januari 2023 omfattar uppdraget sex huvudområden

Vad är dövblindhet?

Gemensam nordisk definition

Dövblindhet är en kombination av syn- och hörselnedsättning där graden av nedsättning är så allvarlig att syn och hörsel har svårt att kompensera för varandra. Dövblindhet medför därför, i relation till omgivningen, specifika funktionshinder.

Dövblindhet kan vara:

- Medfödd
- Förvärvad
- Åldersrelaterad

Huvudsakliga konsekvenser

Dövblindhet begränsar, i varierande grad, möjligheten att delta i aktiviteter och inskränker full delaktighet i samhället.

Kommunikation, tillgång till information, rumslig orientering och förmågan att röra sig fritt och säkert påverkas.

Det taktila sinnet blir viktigt och kan i viss mån kompensera för kombinerad syn- och hörselnedsättning.

Dövblindhet innebär också en riskfaktor för fysisk och psykisk ohälsa, samt påverkar det sociala livet.

Kommunikationsförändringar

Att anpassa sitt kommunikationssätt

Att lära sig ett nytt kommunikationssätt

Att byta från ett kommunikationssätt

Att kombinera flera kommunikationssätt

Att börja komplettera med socialhaptiska signaler

Att börja använda dövblindtolk

Mål

Målet med utvecklingsarbetet är att vidareutveckla och sprida kunskap kring kommunikation och personer med förvärvad dövblindhet

Syftet är att öka kunskapen

- Om hur övergångsprocessen kring kommunikation vanligtvis ser ut hos personer med förvärvad dövblindhet
- Om vilket stöd som behövs i övergångsprocessen för att förändra, anpassa, byta och kombinera kommunikationssätt.
- Om metoder och insatser i övergångsprocessen för att stödja utvecklingen av individuella strategier i olika modaliteter och för olika kommunikationssätt.

Tidsplan

- Vår-23 – Vinter-24: Intervjuer med personer med dövblindhet och professionella
- Vår-24 – Vår-25: Transkribering och analys av intervjuer med personer med dövblindhet
- Sommar-25: Sammanställning av vad personer med dövblindhet själva säger i en projektrapport, transkribering och analys av intervjuer med professionella
- Höst-25: Sammanställning av vad professionella gör i en projektrapport
- Vinter/Vår-26: Vägledning/Guide till regionerna

Metod: Intervjuer

Totalt 20 personer med dövblindhet

- Mellan 32 - 89 år
- 12 personer från större regioner (Stockholm, Västra Götaland, Skåne, Uppsala, Örebro)
- 8 personer från mindre regioner, men ingen norr om Dalarna
- Primärt språk från början: 14 talspråk, 6 visuellt teckenspråk
- Primärt språk idag: 6 enbart tal, 2 tal och skrift, 6 tal och tecken, 2 visuellt tsp, 2 visuellt/taktilt tsp, 2 taktilt tsp, nästan alla socialhaptiska signaler

Intervjuer om ...

- Hur det fungerar för dem att kommunicera idag?
- Hur deras sätt att kommunicera har förändrats eller påverkats?
- Vilka anpassningar de gör i sin vardag för att det ska fungera för dem att kommunicera?
- Att bytt från ett sätt att kommunicera till ett annat eller att lära sig ett nytt sätt?
- Att använda socialhaptiska signaler?
- Att ha andra taktila strategier för att underlätta sitt sätt att kommunicera?
- Att använda dövblindtolk?
- Hur de har upplevt processen att behöva anpassa och förändra sitt sätt att kommunicera?
- Att få stöd från professionella för att hantera kommunikationsförändringsprocessen?
- Hur det stöd de har fått har fungerat?
- Vilket stöd de skulle vilja ha? Om de inte har fått allt ...

Metod: Intervjuer

Totalt 14 professionella

- 12 från större regioner, 2 från mindre, ingen norr om Uppsala
- Arbetsplatser: Regioner (dövblindteam, hörselhabilitering eller audiologisk klinik) eller privata verksamheter
- Olika roller: Dövblindpedagog, kommunikationspedagog, teckenspråks-/dövblindtolk, teckenspråkslärare, hörselpedagog, audionom, synpedagog, kurator, förskrivare av alternativ telefoni, stöd i hjälpmedel/tekniska anpassningar på arbetsplatsen

Intervjuer om ...

- Vilka behov de ser hos personer med dövblindhet?
- Vilket stöd de erbjuder idag?
- Hur det stöd de erbjuder idag fungerar?
- Vilket stöd de skulle vilja erbjuda?
- Vilka behov de ser hos sin verksamhet för att kunna erbjuda detta stöd?

Dilemman

- Stöd i kommunikation behövs även till personens familj/nätverk
- Vilka insatser ska man ge när?
- Olika möjligheter till gruppverksamhet
- Olika förutsättningar att samarbeta mellan olika verksamheter
- Vad räknas som re-/habiliteringsinsatser eller inte kopplat till kommunikation?

